

Näringsdepartementet

Remissyttrande: Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén, SOU 2017:1, För Sveriges landsbygder- en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd.

Sammanfattning

Sverige är ett litet men världsledande innovationsland och vår innovationsförmåga är avgörande för hållbar tillväxt och samhällsnytta. Alla länder står inför stora och komplexa utmaningar som kräver att vi hittar nya sätt att arbeta för att skapa en hållbar framtid. Det innebär bland annat att arbeta på ett mer visionsdrivet, systemövergripande och gränsöverskridande sätt. För att vi ska lyckas i framtiden måste hela Sverige bidra.

Vinnova delar många av den parlamentariska landsbygdskommitténs bedömningar men stödjer inte de innovationsrelaterade åtgärdsförslagen. Hållbar attraktivitet och positiva utvecklingsspiraler kräver andra åtgärder som t.ex. gränsöverskridande samverkan, nationell kraftsamling och att det offentliga innovationsstödet till platsbundna näringar samlas och koordineras med resten av samhället.

Andra aspekter som bör beaktas

Erfarenheterna från Vinnovas programsatsningar är att det finns stor vilja och innovationskraft i många olika aktörskonstellationer och att dessa satsningar inkluderar resultat som kan gynna landsbygdens tillväxt. Det är effektivare att bygga vidare på lyckade satsningar i stället för att börja om på nytt.

Vinnovas program och utlysningar är öppna för alla företag och organisationer i hela landet. I absoluta tal får områden med många företag, universitet mm mest pengar men per invånare är det inte givet att storstadsområden får mer än glesbefolkade områden. Exempelvis får Sveriges mest glesbefolkade län, Norrbotten, ca 25 % mer Vinnovabidrag per

invånare jämfört med Stockholms län¹. En viktig anledning till Norrbottens framgångar är just platsbundna näringar.

Flera av Vinnovas program har som syfte att skapa infrastruktur för innovation och förutsättningar för företag, akademi, offentliga organisationer och civilsamhället att samverka. Ett exempel är VINNVÄXT-programmet som har som målsättning att skapa attraktiva innovationsmiljöer och hållbar tillväxt i regioner och bygga vidare på de styrkeområden som finns i regioner (funktionella regioner, ej nödvändigtvis administrativa). Idag finansieras 14 sådana VINNVÄXT-miljöer, varav tre-fyra av dessa miljöer på ett eller annat sätt arbetar med omställning till en bioekonomi och flera av de andra satsningarna verkar i regioner med kommuner som klassificeras som glesa. Exempelvis kan här nämnas Paper Province 2.0, inkluderar Torsby som en aktiv kommun i det arbetet. Andra initiativ är ProcessIT som arbetar i Norrbotten och Västerbotten, Triple Steelix som har deltagande företag i såväl Vansbro som Malungs kommuner samt Peak Innovation i Jämtland (vintersport, outdoor och turism).

Därutöver finns det klusterinitiativ (några med viss finansiering från Vinnova, andra med finansiering från Tillväxtverket) som verkar på ett liknande sätt och betyder mycket för landsbygdsföretag (Skogstekniska klustret i Vindeln, BioBusiness Arena Sundsvall - Västernorrland, FindIT, etc.)

En central plats i diskussionen om landsbygdens utveckling har det regionala utvecklingsarbetet där man arbetar aktivt med Regionala utvecklingsstrategier (RUS), innovationsstrategier och Smart Specialiseringsstrategier. Landsbygden och landsbygdsföretag har en viktig del i dessa strategier och planer men det regionala arbetet behandlas mycket kort i Landsbygdskommitténs slutbetänkande. Vinnova bidrar också till REGLAB (med säte på SKL), en samverkansplattform för regionala aktörer i Sverige. Under 2017 inleder REGLAB ett framtidsscenarioarbete där alla regioner deltar och där givetvis också landsbygdsområdets frågor och visioner kommer att behandlas.

¹ Beräknat på Vinnovas bidrag 2016 till Stockholms län (ca 860 miljoner kronor och ca 2,27 miljoner invånare (SCB) samt Norrbottens län (ca 119 miljoner kronor och ca 0,25 miljoner invånare (SCB)).

Vinnovas ställningstaganden

Avsnitt 2.1. De platsbundna näringarna har möjligheter

Vinnova instämmer i kommitténs bedömning att om näringar som är baserade på jorden, skogen, mineralerna, vattnet och natur- och kulturmiljön, ges rätt förutsättningar för hållbar tillväxt är de betydelsefulla tillgångar för att nå flera miljömål, samtidigt som de ökar landets produktion och skapar nya jobb.

Skälen för ställningstagandet är att Sverige fortfarande är ett land med betydande naturresurser. Även mer tjänstebaserade näringar kan utvecklas väl, t.ex. turism. I ovan nämnda Peak Innovation i Jämtland skapas exempelvis betydande möjligheter för företagare och forskare inom sport, turism och friluftsliv. Satsningen har också visat att det är möjligt att utveckla en hållbar attraktivitet och internationell lyskraft i en liten kommun långt från kust och storstad.

Avsnitt 2.2. Ökad globalisering och specialisering

Vinnova instämmer i bedömningen att det kontinuerligt uppstår ny efterfrågan på varor och tjänster och att nya marknader tillkommer i snabbare takt än tidigare. Vinnova delar också uppfattningen att det har blivit enklare och billigare att lägga delar av produktionskedjan i andra länder och att företagen för att utvecklas bör ha en god förmåga att ta till sig nya influenser och kunskaper.

Skälen för ställningstagandet är att det genom gränsöverskridande samverkan går att utveckla nya affärer och öka produktiviteten i platsbundna näringar och andra sektorer. Ett exempel är Kankbergsgruvan i Västerbotten där företag från olika sektorer, lärosäten och institut utvecklar framtidens digitala lösningar för konkurrenskraftigt nyttjande av platsbundna resurser. För mer info se <http://www.tidningeninnovation.se/2016/05/framtidens-gruva-ar-har/>

Avsnitt 2.3.2 Förnyelse och innovation

Företag och inkubatorer

Vinnova håller med kommittén att förnyelse och innovation är viktiga komponenter för tillväxt och utveckling och noterar att kommittén anser att Vinnova har en viktig roll. Vinnova delar dock inte kommitténs förslag att Vinnovas insatser ska spridas över landet. Vinnova ser inte heller att utredningens förslag i övrigt innebär något nytt för Vinnovas insatser för små och medelstora företag.

Skälen för Vinnovas ställningstagande är följande:

Vinnova finansierar innovationsutveckling i företag genom nationellt konkurrensutsatta utlysningar där ett antal erbjudanden riktar sig till små och medelstora företag som normalt ”*har mindre resurser att hantera de höga kostnader och risker som innovationsutveckling innebär*”². Därmed uppfyller redan Vinnova detta förslag från utredningen.

Om ett företag kvalificerar sig för stödet så ersätts alla verkliga kostnader för de delar av innovationsutvecklingen som uppfyller statsstödsreglerna. Detta kan självklart omfatta specifika kostnader som en verksamhet i landsbygden för med sig. Att utöver detta skapa speciella interventioner som riskerar att snedvrider konkurrensen och ge glesbygdsföretag fördelar som inte bygger på nationell excellens är inget Vinnova förordar.

I dagens globala konkurrens anser Vinnova att regionala innovationsinsatser bör uppfylla åtminstone kraven på nationell kvalitet ifall hållbar tillväxt är den statliga insatsens syfte – ett syfte/uppdrag Vinnova har med sin finansiering.

Vinnova har två undantag till ovanstående finansieringsformer: det finansiella stöd som erbjuds via innovationscheckar och via inkubatorer. I båda fallen drar Vinnova nytta av existerande regionala strukturer (Almi, IUC, Companion och inkubatorer) för att nå ut till regionalt verksamma företag och länka dem till resurser och kompetenser i och utanför regionen. Intermediären ansvarar för att marknadsföra, uppsöka och utvärdera de regionala företag som uppfyller de aktuella insatsernas olika kriterier. Vinnova ser inte hur utredningens förslag vidareutvecklar dessa existerande insatser givet det nationella uppdrag Vinnova har kring innovationsutvecklingen.

Platsbundna näringar och biobaserad ekonomi

Vinnova instämmer med Landsbygdskommitténs angående behovet av en stark landsbygd om vi ska lyckas med omställningen till ett fossilfritt samhälle, utvecklingen av bioekonomin och av ekosystemtjänstproducerande verksamheter. Vinnova håller med kommittén att platsbundna näringar har en särskild betydelse och att förmåga till samspel med olika aktörer; lokalt, nationellt och globalt är viktig. Vinnova genomför idag en rad satsningar inom biobaserad ekonomi men att särskilt stödja innovationer för en omställning till en biobaserad ekonomi förutsätter att de idag parallella stödstrukturerna ses över.

Skälen för ställningstagandet är det redan finns särskilda stöd för behovsmotiverad forskning (Formas) och innovation (Jordbruksverket). Så länge de parallella strukturerna består inom de platsbundna näringarna måste Vinnova i första hand se till de näringar som inte har egna offentliga

² Citat ur utredningen, sidan 81

stödstrukturer. OECD har tidigare påpekat att det svenska finansieringslandskapet är tillräckligt splittrat och att öka spretigheten riskerar att bli ineffektivt ur ett statligt perspektiv och förvirrande för de som söker stöd. Se även kommentarer under avsnitt 2.3.3.

Avsnitt 2.3.3 Omställning till en hållbar utveckling av landsbygdernas platsbundna verksamheter

Vinnova stödjer inte förslaget att Jordbruksverket, i samråd med Skogsstyrelsen, Vinnova och Naturvårdsverket ska få uppdrag att identifiera hur kommande landsbygdsprogram kan bidra till omställningen till en biobaserad samhällsekonomi i linje med målen i Agenda 2030 samt målen om ett fossilfritt samhälle.

Skälen till ställningstagandet är att det skulle cementera de parallella stödstrukturerna och öka avståndet mellan viktiga näringar för landsbygden och övriga samhället. Det vore förmodligen bättre att som ESO vid Finansdepartementet³ tidigare föreslagit; att innovationsstödet inom Landsbygdsprogrammet bör koordineras med stöd till innovationer i andra sektorer och baseras på erfarenheter från dessa stöd.

Ett integrerat innovationsstöd medför att innovationsrelaterade kompetenser arbetssätt, rutiner, IT-stöd mm används för olika sektorer i samhället. Samtidigt förenklar integrerat innovationsstöd gränsöverskridande samarbeten mellan områden, t.ex. ovanstående exempel om digitaliseringen inom mineralbaserade resurser. Det blir också enklare att initiera internationella innovationssamarbeten då dessa ofta utgår från utpekade innovationsmyndigheter i olika internationella avtal.

De platsbundna näringar som idag är integrerade med resten av samhället, visar prov på stark internationell konkurrenskraft samt god förmåga att arbeta gränsöverskridande i digitaliseringens framkant och de arbetar mycket aktivt med att öka attraktionskraft och innovationsförmåga genom t.ex. jämställdhet (se även Avsnitt 2.2).

2.3.5 Kunskapsutveckling om näringsliv i landsbygderna

Vinnova är tveksam till inrättandet av ett forskningscentrum. Skälen för ställningstagandet är att forskning om utveckling i regioner, landsbygd och glest befolkade områden redan finns på många universitet och högskolor i Sverige. Vinnova anser att det är viktigt att ta vara på och utveckla dessa satsningar och att sprida den kunskap som finns där innan nya initiativ tas.

³ ESO 2013:6

Datum
2017-03-15

Diariernr
2017-01234
Ert diariernr
N2017/00222/HL

7.1.4 Statliga tjänster omlokaliseras från Stockholm till FA-regioner i behov av statliga arbetsplatser

Vinnova stödjer inte förslaget. Skälen för ställningstagandet är att innovationsförmågan i privat som offentlig verksamhet är beroende av kompetens (ämnes- och specialistkompetens). Studier av tidigare myndighetsflyttar har visat på betydande kompetensförsörjningsproblem och en omfattande omlokalisering skulle sannolikt inte bidra positivt till Sveriges förmåga att möta samhällsutmaningar. Vinnova har tagit del av Riksrevisionens remissyttrande och stödjer detta med avseende på omlokalisering av statliga myndigheter.

8.1.6 En tydligare reglering av den statliga styrningen av landsbygdspolitiken

Vinnova instämmer inte med kommitténs förslag. Skälen för ställningstagandet är att det vore hämmande och gränsdragande, snarare än att stimulera gränsöverskridande samverkan och nätverksbyggande, och Vinnova anser att det behövs helt andra stimulans- och styrmedel för att öka landsbygdsföretags innovationsförmåga och myndigheters samspel. Ovan ges exempel på program och satsningar som kan stärka landsbygdsföretagens innovationsförmåga och landsbygdens innovationskraft.

I detta ärende har generaldirektör Charlotte Brogren beslutat. Enhetschef Jonas Brändström har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Kjell-Håkan Närfelt, Marit Werner, Cathrine Åsklint, Joakim Appelquist och Göran Marklund deltagit.

Charlotte Brogren